

Syllabus

executie van aandelen op naam in een NV of BV

Veenendaal, 1 oktober 2014

Auteur : mr. J.D. (Jan Dirk) van Vlastuin

INHOUDSOPGAVE:

I.	Het reguliere aandelenbeslag (op aandelen op naam in een NV of BV)	3
	<i>Inleiding</i>	3
	<i>Vorbereiding</i>	3
	<i>De beslaglegging</i>	4
	<i>Bijzondere voorschriften voor het proces-verbaal</i>	6
	<i>Aandeelbewijzen</i>	7
	<i>Overgang van conservatoir beslag in de executoriale fase</i>	8
	<i>De verkoop (474g en 474h Rv)</i>	9
	<i>Reikwijdte procedure</i>	13
	<i>Zitting</i>	16
	<i>De eigenlijke verkoop</i>	19
	<i>De levering</i>	22
	<i>Derdenwerking</i>	23
	<i>Wet Financieel Toezicht / Prospectus</i>	23
II.	Executie van overige effecten op naam (waaronder certificaten van aandelen)	23
	<i>Achtergrondinformatie over certificering</i>	24
III.	Executie tot levering van aandelen op naam in een NV of BV (474 / Rv)	26
IV.	Executie van aandelen door de pandhouder	26
	Bijlage 1 (proces-verbaal van aandelenbeslag)	28
	Bijlage 2 (proces-verbaal van constatering)	31
	Voorbeeld aandeelhoudersregister	33

I. Het reguliere aandelenbeslag (op aandelen op naam in een NV of BV)

Inleiding

Het reguliere aandelenbeslag zoals dat in de praktijk het meest voorkomt, betreft de executie van aandelen op naam in een naamloze of besloten vennootschap. Gemakshalve zal hierna telkens worden gesproken over de vennootschap, tenzij speciaal de besloten of de naamloze vennootschap wordt bedoeld.

De eerste afdeling B van (van de tweede titel) van boek 2 Rv behandelt in de artikelen 474c tot en met 474h deze wijze van executie. Daarmee heeft het aandelenbeslag een eigen plaats gekregen tussen de executie van roerende zaken (de eerste afdeling) en derdenbeslag (de tweede afdeling).¹

Vorbereiding

De beslaglegging op aandelen is het gevolg van aanwijzingen dat de schuldenaar aandelen op naam heeft in de vennootschap. In het Handelsregister wordt de aandeelhouder steeds vermeld als een vennootschap één aandeelhouder heeft. Op het moment dat sprake is van meer aandeelhouders, worden de gegevens daarvan niet opgenomen. De beslaglegger zal in die gevallen over andere aanwijzingen moeten beschikken.

Derden mogen afgaan op de juistheid van de informatie uit het Handelsregister. Het levert echter geen dwingend bewijs op. In de zaak die leidde tot een beslissing van de rechtbank Amsterdam d.d. 18 september 2014² waren de aandelen recent voor de beslaglegging overgedragen aan een Stichting Administratiekantoor terwijl in het Handelsregister nog steeds stond vermeld dat de beslagene enig aandeelhouder was. De rechtbank wees daarom het verzoek tot verkoop van de aandelen af (deze waren immers voorafgaand aan de beslaglegging overgedragen aan de STAK) maar veroordeelde de beslagene wel in de proceskosten.

In 2010 is in de Tweede Kamer een initiatiefwetsvoorstel ingediend strekkende tot de invoering van een centraal aandeelhoudersregister (CAHR) voor besloten en (niet beursgenoteerde) naamloze vennootschappen.³ In dat register zouden niet alleen de gegevens van de aandeelhouders opgenomen moeten worden, maar ook informatie over daarop gevestigde beperkte rechten, gelegde beslagen en uitgegeven certificaten. Daarnaast wil de wetgever verplichten dat ook de overdracht van certificaten van aandelen moet plaatsvinden door middel van een notariële akte. Onduidelijk is of dit register ook toegankelijk zal worden voor schuldeisers en/of gerechtsdeurwaarders.

1 Waar in deze syllabus wetsartikelen worden genoemd (zonder nadere aanduiding), worden artikelen bedoeld uit het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

2 Rechtbank Amsterdam 18 september 2014, ECLI:NL:2014:6102.

3 Wetsvoorstel 32 608.

De eerste afdeling B bevat geen verplichting om voorafgaand aan het beslag een bevel tot betaling te doen. Sinds 1992⁴ gaat de praktijk ervan uit dat die verplichting inderdaad niet bestaat. Wel moet ingevolge artikel 430 lid 3 Rv de executoriale titel eerst worden betekend aan de schuldenaar.

De beslaglegging

Het beslag komt tot stand door een aanzegging van het beslag aan de vennootschap. De beslagleggende deurwaarder reikt van die beslaglegging een exploit uit aan de vennootschap. Vervolgens dient het beslag door de vennootschap te worden aangetekend in haar register van aandeelhouders en de deurwaarder dient deze aantekening mede te ondertekenen. Dat een besloten vennootschap een register van aandeelhouders moet hebben, vermeldt artikel 2:194 BW. Een naamloze vennootschap moet dat op grond van artikel 2:85 BW als er sprake is van aandelen op naam.

Overigens is de besloten vennootschap ingevolge artikel 2:194 lid 4 BW en de naamloze vennootschap krachtens artikel 2:84 lid 4 BW verplicht om het register op haar kantoor beschikbaar te houden.

Ook als de verplichting om van de beslaglegging aantekening te doen in het aandeelhoudersregister niet in Rv zou zijn opgenomen, zou die verplichting voor de vennootschap gelden. Het register van aandeelhouders is immers bedoeld om te registreren wie rechthebbende is op de aandelen en welke rechten (nog meer) op de aandelen zijn gevestigd (denk aan een pandrecht).

De vermelding in het register is geen bestaansvoorwaarde voor het beslag. Ook als het register niet wordt aangetroffen en de vereiste aantekening dus niet kan worden geplaatst, is sprake van een rechtsgeldig beslag. Alleen blijft in dat geval onbekend of het beslag wel doel heeft getroffen. De deurwaarder kan de vennootschap in zo'n geval wel aanzeggen dat hij beslag legt op alle aandelen die de schuldenaar in de betreffende vennootschap heeft, maar de kans is aanwezig dat de schuldenaar geen aandelen in de vennootschap heeft.

De beslaglegging staat er niet aan in de weg dat aandelen vervreemd kunnen worden. Deze vervreemding kan ingevolge artikel 474e niet aan de beslaglegger worden tegengeworpen. Een verstandige koper van aandelen zal er daarom op staan dat hij inzage krijgt in het register van aandeelhouders om na te gaan of mogelijk beslag op de aandelen is gevestigd. Indien in het register geen beslaglegging is vermeld, zal de koper te goeder trouw de aandelen afnemen. Toch wordt hij door de wet niet beschermd. Om deze derde te goeder trouw te beschermen, dient de beslagleggende deurwaarder zich maximaal in te spannen om na te gaan of de vereiste aantekening daadwerkelijk is geplaatst. En tussen de beslaglegging en de inzage in het register mag niet te veel tijd

4 Zie opmerkingen bij 430 Rv, M.v.A. I Inv.(Kamerstukken Eerste Kamer, vergaderjaar 1985-1986, 16593, nr. 106).

zitten. De wet verlangt terecht dat de aantekening onverwijld wordt geplaatst.

Er bestaan verschillende voorgedrukte registers van aandeelhouders. Nooit ben ik een exemplaar tegengekomen waar ruimte was om het tijdstip van beslaglegging te plaatsen. Dat moet echter wel worden vermeld. De beslagleggende deurwaarder dient dat niet te vergeten.

Ondanks het beslag en ondanks de bepaling dat een vervreemding niet aan de beslaglegger kan worden tegengeworpen, kunnen de aandelen toch aan het beslag worden onttrokken. Dat is in de casus die in 2013 heeft geleid tot een strafzaak bij de rechtbank Haarlem gebeurd via een fusie. Er was beslag gelegd op alle aandelen in A B.V. Daarna is de vennootschap gefuseerd met B B.V. als gevolg waarvan A B.V. ophoudt te bestaan. Er vindt naar mijn indruk geen zaaksvervanging plaats waardoor het beslag automatisch zou komen te liggen op (een gedeelte van) de aandelen in B B.V. Wel zou mogelijk vernietiging gevorderd kunnen worden op grond van de actio Pauliana. Hoewel de rechtbank van oordeel is dat sprake is van onttrekking aan het beslag, volgt toch een vrijspraak.⁵ De opzet kon niet worden bewezen!

Op grond van artikel 474d Rv dient de beslagene door de deurwaarder zo mogelijk op de dag van de beslaglegging schriftelijk te worden geïnformeerd over de beslaglegging. Dat voorschrift is alleen in de wet opgenomen bij de aandelenexecutie. Daardoor bestaat het risico dat de deurwaarder vergeet deze kennisgeving te verzenden. In de praktijk zullen de gebruikte standaard modellen ook die schriftelijke kennisgeving bevatten.

Op het niet verzenden van die kennisgeving staat geen sanctie. In de praktijk wordt op het overbetekeningsexploot⁶ ook wel vermeld dat deze betekening mede is bedoeld als de schriftelijke kennisgeving genoemd in artikel 474d lid 1 Rv. Het is goed om te weten dat die verplichting op 1 oktober 1972 is ingevoerd omdat betekening via het toenmalige artikel 2 Rv⁷ (de zogenaamde "burgemeester") tot onredelijke vertraging kon leiden. Om dat te ondervangen, is toen de verplichte schriftelijke kennisgeving per post ingevoerd. Per 15 oktober 1985 is het "*burgemeestertje*" vervallen, zodat de zin van dit voorschrift

5 Rechtbank Haarlem 18 september 2013, ECLI:NL:RBNHO:2013:8634.

6 De wet kent de term "overbetekening" niet. In de deurwaarderspraktijk wordt deze term echter veelvuldig gebruikt. Deze term wordt gereserveerd voor gevallen waarin een eerder opgemaakt proces-verbaal van beslag (of een andere deurwaardersakte) wordt betekend. Taalpuristen spreken ook in die gevallen liever over "betekening".

7 Volgens het toenmalige artikel 2 Rv moest een deurwaarder, als een exploit niet aan de betrokkene of één van zijn huisgenoten kon worden uitgereikt, het exploit door het hoofd van het plaatselijk bestuur (of een door deze aangewezen ambtenaar) laten ondertekenen en aan deze een afschrift van het exploit ter hand stellen. De "burgemeester" moest er vervolgens voor zorgen dat het exploit de betrokkene zou bereiken.

in feite niet meer bestaat.⁸ De deurwaarder dient de voorgeschreven formaliteiten uiteraard stipt te vervullen en mag dat niet laten afhangen van de zin van die wettelijke bepaling.

Bijzondere voorschriften voor het proces-verbaal

Hiervoor is aangegeven dat de deurwaarder van de beslaglegging een exploit uitreikt aan de vennootschap. Met de term exploit wordt in dit geval bedoeld: een door de deurwaarder ambtshalve opgemaakte akte.

Voor zover de deurwaarder in zijn exploit een verslag opneemt van hetgeen hij in het kader van zijn ambtshandeling heeft plaatsgenomen, wordt zijn exploit ook wel proces-verbaal genoemd. De wetgever gebruikt de term exploit en proces-verbaal door elkaar. In artikel 474c begint het eerste lid met de vermelding dat het beslag wordt gelegd bij exploit. In het tweede lid van datzelfde artikel geeft de wetgever aan wat de deurwaarder in zijn proces-verbaal van beslag dient te vermelden. Onder exploit en proces-verbaal wordt echter slechts één akte begrepen.⁹

Artikel 474b is (evenals 474ba) een algemene bepaling die ook voor het reguliere aandelenbeslag geldt. Omdat het voor de vennootschap niet als vanzelfsprekend moet worden beschouwd dat bijvoorbeeld het dividend ook onder het aandelenbeslag valt¹⁰, dient de deurwaarder expliciet in het proces-verbaal van beslag aan te geven dat de *"niet verantwoorde en afgedragen baten die voortvloeien uit de in beslag genomen aandelen mede onder het beslag vallen en aan de beslagleggende deurwaarder verantwoord en afgedragen moeten worden"*.

Bijzonder is dat deze bepaling niet alleen geldt voor het executoriale beslag op aandelen maar ook bij het conservatore beslag, zulks op grond van artikel 716 Rv waarin is bepaald dat het beslag op de aandelen ten aanzien van de baten die daaruit voortvloeien tevens geldt als een derdenbeslag onder de vennootschap. Bij beslag op roerende zaken omvat het executoriale beslag wel de baten maar het conservatore beslag niet. Artikel 455 en 507 zijn (in artikel 712) bewust niet van overeenkomstige toepassing verklaard.¹¹

8 Zie ook mijn boekbespreking: G.C. van Daal, Executoriaal en conservatoir verhaalsbeslag op aandelen in kapitaalvennootschappen en op certificaten daarvan, Executief 4-2008, p. 58-59.

9 Hetzelfde komt voor bij artikel 440 (waar wordt gesproken over het exploit van beslag op roerende zaken) en in artikel 443 (waarin wordt vermeld dat dadelijk – of uiterlijk de voldoende dag – een nauwkeurige beschrijving zal worden opgenomen in het proces-verbaal van beslag). Ook bij roerende zaken, zal veelal sprake zijn van één proces-verbaal van beslag.

10 Met betrekking tot het beslag op roerende zaken is in artikel 455 Rv eveneens bepaald dat de baten onder het beslag vallen. In het tweede lid van dat artikel is daarvoor uitzondering gemaakt als die bate bestaat uit een vordering op een derde. Die uitzondering geldt niet bij de aandelenexecutie.

11 Zie Tweede Kamer 1981/1982, 16 593, nr. 5, p. 25 en ook HR 11 februari 2005

In verband met de verruimde mogelijkheden voor het doen van dividend-uitkeringen (sinds 1 oktober 2012) heeft deze bepalingen aan belang gewonnen.

Ook dient de verplichting voor de vennootschap om binnen acht dagen schriftelijk mededeling aan de deurwaarder te doen van de reeds op de aandelen gevestigde rechten (zie 474f) in het proces-verbaal van beslag te worden vermeld. Het doen van een bevel is een formele ambtshandeling die de deurwaarder alleen mag verrichten als hij daarvoor een expliciete wettelijke bevoegdheid heeft. In een geval als hier is genoemd, zal de deurwaarder daarom geen *bevel* moeten doen maar een *sommatie*, *mededeling* of een *aanzegging*.

Aandeelbewijzen

De besloten vennootschap mag op grond van artikel 2:175 BW geen aandeelbewijzen uitgeven. De naamloze vennootschap mag dat wel. In de praktijk worden door N.V.'s bij aandelen op naam soms ook daadwerkelijk aandeelbewijzen uitgegeven.

De wet kent twee soorten aandeelbewijzen op naam:

- de aandeelbewijzen die ingevolge de statuten van de vennootschap ingeleverd moeten worden voor een geldige overdracht van een aandeel (ex artikel 2:86c BW). Hiervan kan alleen sprake zijn bij beursgenoteerde vennootschappen.
- en de aandeelbewijzen die niet ingeleverd hoeven te worden bij de overdracht.

Naar verluidt hebben vrijwel alle Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen daadwerkelijk een bepaling ex artikel 2:86c BW in hun statuten opgenomen. In de praktijk komen deze aandelen op naam met aandeelbewijzen wel voor als "oprichtersaandelen" (prioriteits- of preferente aandelen).

De wet verplicht de deurwaarder om (bij beslaglegging op aandelen in een N.V.) te vragen of aandeelbewijzen zijn uitgegeven. Als blijkt dat sprake is van aandeelbewijzen als bedoeld in artikel 2:86c BW, zullen deze bewijzen éérst (fysiek) in beslag (en in gerechtelijke bewaring) genomen moeten worden. Als de beslagleggende deurwaarder niet de hand weet te leggen op die stukken, is een executoriale verkoop immers niet mogelijk. In de praktijk komt dit gelukkig niet vaak voor en als het wel voorkomt, zal de informatie meestal vooraf beschikbaar zijn. Als de deurwaarder echter pas tijdens het beslag verneemt dat aandeelbewijzen als bedoeld in artikel 2:86c BW zijn uitgegeven, ontstaat een probleem. In de praktijk neemt men aan dat de deurwaarder de beslaglegging wel kan/moet voortzetten¹² (het schorsen van de executie zal mogelijk kunnen leiden tot onttrekking van de aandelen aan het vermogen van de schuldenaar, zodat dit geen optie is). Maar als de deurwaarder niet de beschikking krijgt over de

(Duivenkweekcentrum Limburg), LJN: AR4474.

12 Hoewel G.C. van Daal van mening is dat het beslag dan nietig is, omdat het niet is gelegd in overeenstemming met de wet. Zie G.C. van Daal, Den Haag 2008, Executoriaal en conservatoir verhaalsbeslag op aandelen in kapitaalvennootschappen en op certificaten daarvan, p. 136.

aandeelbewijzen, zal hij de aandelen bij een executoriale verkoop niet kunnen leveren.

De beslaglegger kan de aandeelbewijzen dan opeisen van de geëxecuteerde, met behulp van dwangmiddelen (dwangsom of lijfswang). Maar wellicht net zo effectief is de mogelijkheid om gebruik te maken van de mogelijkheid om de rechtbank te verzoeken om bij de verkoop te mogen afwijken van de statutaire verplichting om voorafgaand aan de verkoop het aandeelbewijs in te leveren. De rechtbank mag die toestemming alleen geven voor zover inachtneming van die bepaling de executoriale verkoop onmogelijk maakt. Dat daarvan sprake is, leidt geen twijfel.¹³

-
- Aandelen in BV (zonder aandeelbewijzen)
 - Aandelen in NV:
 - Aan toonder
 - Op naam:
 - Zonder aandeelbewijzen
 - Met aandeelbewijzen:
 - Gewone aandeelbewijzen (bij overbetekening laten afgeven of anders duplicaten aanvragen)
 - Bijzondere aandeelbewijzen (voorafgaand in beslag nemen, anders is de verkoop niet mogelijk)

Figuur 1: schema soorten aandeelbewijzen

Overgang van conservatoir beslag in de executoriale fase

Een conservatoir aandelenbeslag gaat over in de executoriale fase zodra in de hoofdzaak een executoriale titel is verkregen en deze zowel aan de schuldenaar als aan de vennootschap is betekend.¹⁴

Indien een executoriaal beslag op aandelen wordt gelegd, gaat de termijn van een maand waarbinnen het verzoekschrift tot verkoop bij de rechtbank moet worden ingediend, direct lopen. Zolang sprake is van een beslag in de conservatore fase, hoeft uiteraard nog geen verzoek tot verkoop ingediend te worden. Dat is pas aan de orde,

¹³ Zie artikel 474g lid 4 Rv. Tot op heden zijn in de rechtspraak geen voorbeelden bekend van pogingen om overhandiging van deze aandeelbewijzen via lijfswang te verkrijgen of om vrijstelling van deze statutaire bepaling te verzoeken.

¹⁴ Dat volgt direct uit artikel 704 lid 1 Rv. Daarin wordt overigens in meer algemene zin gesproken over beslag onder derden. Hoewel noch in de wet, noch in de Parlementaire Geschiedenis op dit onderdeel wordt gesproken over beslag op aandelen in een vennootschap, kan worden aangenomen dat het vonnis in de hoofdzaak ook aan de vennootschap moet worden betekend. Zo ook Rechtbank Utrecht 11 april 2012, LJN: BW3470.

zodra het beslag executoriaal is geworden.

De wetgever heeft in artikel 715 lid 3 Rv enigszins cryptisch aangegeven dat de termijn voor het indienen van het verzoek tot verkoop eerst eindigt één maand nadat de in kracht van gewijsde gegane executoriale titel aan de vennootschap is betekend. Daardoor kan de beslaglegger het moment waarop hij het verzoek tot verkoop bij de rechtbank moet indienen, lang uitstellen. Zolang hij de uitspraak in de hoofdzaak niet aan de vennootschap laat betekenen, eindigt de daarvoor gegeven termijn niet.

Op 11 april 2012 heeft de rechtbank Utrecht¹⁵ uitspraak gedaan in een zaak waarin een door de rechtbank gewezen vonnis in de hoofdzaak al eerder was betekend aan de beslagene en aan de vennootschap, waardoor het conservatoir beslag was overgegaan in de executoriale fase. Met het indienen van een verzoek tot verkoop van de aandelen, heeft de beslaglegger echter gewacht tot uitspraak was gedaan in hoger beroep. Nadat de uitspraak in hoger beroep van 19 april 2011 in kracht van gewijsde was gegaan, heeft de beslaglegger tot 2 september 2011 gewacht met het indienen van een verzoek tot verkoop. De rechtbank is van mening dat dit verzoek tijdig is ingediend omdat de in kracht van gewijsde gegane executoriale titel nog steeds niet was betekend zodat geen sprake kan zijn van het eindigen van de termijn.

Brengt deze bepaling met zich mee dat een conservatoir beslag op aandelen pas kan worden uitgewonnen nadat sprake is van een in kracht van gewijsde gegane executoriale titel? En betekent dit dat hoger beroep tegen de uitspraak in de hoofdzaak (hoewel die uitspraak uitvoerbaar bij voorraad is verklaard) de executie opschort? Dat zou vreemd zijn. Tijdens de duur van het hoger beroep, kan de schuldeisers immers zonder enig bezwaar executoriaal beslag laten leggen en zal hij binnen een maand het verzoek tot verkoop moeten indienen.

Het antwoord op deze vraag luidt dan ook ontkennend. Zodra het conservatoir beslag is overgegaan in de executoriale fase, kan de beslaglegger overgaan tot de verkoop. Nadat hij de executoriale titel aan de beslagene én aan de vennootschap heeft betekend, kan en mag hij onmiddellijk het verzoek tot verkoop indienen. Alleen is hij dat niet verplicht. Als hij wil, kan hij daarmee wachten totdat de executoriale titel in kracht van gewijsde is gegaan. De termijn voor het indienen van het verzoek eindigt immers pas zodra een maand is verstreken na betekening van de onherroepelijke uitspraak.

De verkoop (474g en 474h Rv)

De vorm waarin een executoriale verkoop van aandelen op naam in een N.V. of B.V. moet plaatsvinden, is door de wetgever niet vastgelegd.¹⁶ De wet wil – blijkens de

15 Rechtbank Utrecht 11 april 2012, LJN: BW3470.

16 In de Memorie van Toelichting is uitdrukkelijk vermeld: In ieder geval omvat dit de bevoegdheid te bepalen dat de verkoop ondershands zal plaatsvinden en door de deurwaarder zal kunnen worden afgesloten (Kamerstukken II, 1970-1971, 11 288 nr. 3).

Memorie van Toelichting – de rechter uitdrukkelijk de mogelijkheid geven om naar bevind van zaken behalve het tijdstip ook de wijze van uitwinning zodanig te bepalen dat de beste opbrengst wordt verkregen. Op verzoek van de executant zal de rechtbank de wijze en de voorwaarden van verkoop en overdracht vaststellen.

De rechtbank Utrecht heeft daarover in een op 3 september 2012 gegeven beschikking het volgende overwogen:¹⁷

Indien de rechter niet heeft bepaald op welke wijze (openbaar of onderhands) de verkoop van de in beslag genomen aandelen moet plaatsvinden, is het niet zo dat de verkoop volgens de hoofdregel van het executierecht, namelijk openbaar, dient te geschieden. De regeling ter zake van verlot tot verkoop van aandelen in artikel 474g Rv wijkt af van de wijze van executorialie verkoop van andere goederen die beslagen kunnen worden, zoals roerende en onroerende goederen. In artikel 474g Rv is immers niet bepaald dat de executant verlot moet vragen voor onderhandse verkoop, maar dat de rechtbank bepaalt op welke wijze en onder welke voorwaarden de verkoop dient te geschieden. Indien in de beschikking strekkende tot verlot tot verkoop een nadere precisering van de wijze van verkoop ontbreekt, zoals in casu, betekent dit dat het de executant in beginsel vrijstaat om de wijze van verkoop te kiezen die naar verwachting het meeste oplevert.

De rechtbank heeft een grote mate van vrijheid bij de door haar te geven beslissing. Maar ook bij de keuze van personen die voor de zitting worden opgeroepen, heeft de rechtbank de bevoegdheid om (naast de deurwaarder, de beslaglegger, de geëxecuteerde en de vennootschap) verdere belanghebbenden op het verzoek te horen. Het Gerechtshof 's-Hertogenbosch heeft in een dergelijke procedure ook de pandhouder opgeroepen, terwijl de rechtbank dat in diezelfde zaak niet nodig vond.¹⁸ De rechtbank Amsterdam¹⁹ wees op 24 november 2011 een verzoek van medeaandeelhouders om tot de procedure te worden toegelaten als belanghebbenden, af omdat dit zou leiden tot onnodige vertraging van de executie. Het belang van de beslaglegger bij de executorialie verkoop van de aandelen zonder verdere vertraging weegt volgens de rechtbank zwaarder dan het (mogelijke) belang van de medeaandeelhouders om als belanghebbende te worden gehoord.

Tijdens de behandeling van dat verzoek zal ook de deurwaarder worden gehoord.²⁰ Als de deurwaarder op dat moment concreet kan aangeven op welke wijze hij de verkoop wil uitvoeren, is de kans groot dat de rechtbank de deurwaarder daarin volgt. Hetzelfde geldt ook indien de beslaglegger een concreet uitgewerkt voorstel aan de rechtbank

17 Rechtbank Utrecht 3 september 2012, LJN: BX6613.

18 Gerechtshof 's-Hertogenbosch d.d. 4 maart 2009 (LJN: BH5963).

19 Rechtbank Amsterdam 24 november 2011, ECLI:NL:RBAMS:2011:BW7965 (Toppot/Hoad). Deze beslissing is door mij besproken in Beslag en executie in de rechtspraak (BER) 2012 nr. 1, p13-15.

20 De rechtbank Amsterdam heeft in de hiervoor genoemde uitspraak van 24 november 2011 (in de zaak Toppot/Hoad) in de proceskostenveroordeling ook de kosten van de deurwaarder om de mondelinge behandeling bij te wonen, meegenomen.

voorlegt. Ook rechtbanken hebben weinig ervaring met deze vorm van executie en weten vaak niet wat de beste oplossing is.

Op grond van 474g lid 1 moet de executant binnen een maand na beslaglegging aan de rechtbank verzoeken dat en binnen welke termijn tot verkoop van de in beslag genomen aandelen kan worden overgegaan. Pas in het derde lid van het genoemde artikel blijkt dat de rechtbank ook de wijze en de voorwaarden van verkoop moet vaststellen. In de praktijk wordt regelmatig volstaan met het eerstgenoemde verzoek. Het risico bestaat dat ook de rechtbank zich vervolgens niet intensief in de mogelijkheden van de verkoop zal verdiepen.

In de praktijk gebeurt het regelmatig dat de rechtbank simpelweg verlof verleent om binnen een bepaalde termijn de aandelen te mogen verkopen, zonder de wijze of de voorwaarden van verkoop vast te stellen. Vaak is dat het gevolg van de wijze waarop het verzoekschrift is geformuleerd. Hoe concreter dat is, hoe meer duidelijkheid men van de rechtbank kan verwachten.

Het is goed om de rechtbank te wijzen op een blokkeringsclausule die verkoop onmogelijk of onnodig moeilijk maakt. De verplichting om de aandelen eerst aan andere aandeelhouders aan te bieden, is nutteloos als er maar één aandeelhouder is. Het is verstandig om de rechtbank te laten bepalen dat die aanbiedingsplicht toepassing mist.²¹ Bijzonder is in dit verband een uitspraak van de rechtbank 's-Hertogenbosch waarin is bepaald dat de aanbiedingsplicht niet toegepast hoefde te worden omdat de bestuurder (tevens mede-aandeelhouder) wel was opgeroepen maar niet ter zitting was verschenen. Daaruit heeft de rechtbank afgeleid dat hij geen belangstelling voor overname van de in beslag genomen aandelen zou hebben en heeft zij toestemming verleend voor een openbare veiling van de aandelen.²²

Statutaire bepalingen waarvan ontheffing kan worden verleend, zijn bijvoorbeeld de verplichting om toestemming voor een verkoop te vragen aan de directie of aan de Algemene vergadering van aandeelhouders. Het is absurd om die toestemming te vragen als beslag is gelegd op de aandelen van een directeur/groot aandeelhouder of van een aandeelhouder met een meerderheidsbelang. Dat zou immers betekenen dat toestemming aan de beslagene zelf gevraagd moet worden. Dat werkt niet. Daarom kan de rechtbank ontheffing van dergelijke verplichtingen verlenen.²³

Tot 1 oktober 2012 moest het verzoek om ontheffing van statutaire bepalingen worden gebaseerd op artikel 474g lid 4 Rv. Ontheffing kon daardoor alleen worden verleend als de statutaire bepaling verkoop van de aandelen onmogelijk maakte. Dat criterium is per

21 In de praktijk wordt in die gevallen ook wel gevraagd om ontheffing te verlenen van die statutaire verplichting. Dat lijkt mij echter minder juist. Als slechts sprake is van één aandeelhouder, komt men niet toe aan de aanbiedingsplicht.

22 Rechtbank 's Hertogenbosch d.d. 11 maart 2012, LJN: BV8652.

23 Zie onder andere Rechtbank Utrecht 11 april 2012, LJN: BW3470.

1 oktober 2012 verruimd door de invoering van artikel 2:195 lid 7 BW waarin is bepaald dat in geval van executoriaal beslag (faillissement of schuldsanering e.a.) de rechter de (wettelijke) verplichting om de aandelen bij verkoop eerst aan andere aandeelhouders aan te bieden en andere bepalingen in de statuten omtrent overdraagbaarheid, geheel of gedeeltelijk buiten toepassing kan verklaren indien de belangen van de verzoeker dat bepaaldelijk vorderen en indien de belangen van anderen daardoor niet onevenredig worden geschaad.²⁴

Daarnaast kan het zinvol zijn om de rechtbank aan te geven dat de executant de aandelen wellicht met behulp van nader door de deurwaarder aan te wijzen derden wil uitvoeren. De executant kan dat later concreet invullen. Het is echter prettig om daar reeds bij voorbaat toestemming van de rechtbank voor te hebben. De rechtbank Amsterdam heeft in een beschikking van 4 september 2014 aangegeven dat de deurwaarder zelfstandig kan bepalen of inschakeling van een deskundige nodig is. De rechtbank dient slechts de procedurele kant van het verkoopproces vast te stellen om zo te waarborgen dat de aandelen tegen een zo hoog mogelijk prijs verkocht kunnen worden. De inhoudelijke kant, waaronder de waardebepaling van de aandelen en de verdere uitvoering en afwikkeling van de verkoop, behoort volgens de rechtbank tot het takenpakket van de deurwaarder. Deze moet worden geacht, eventueel voorzien van de door hem ingeroepen hulp van een deskundige, op deze taken berekend te zijn en deze naar behoren te kunnen vervullen.²⁵

Overigens bestond in het verleden het misverstand dat effectenmakelaars daarbij een rol kunnen spelen. Die handelen echter uitsluitend in aandelen in beursgenoteerde ondernemingen. Bij een executieverkoop gaat het vrijwel altijd om besloten vennootschappen. Die aandelen worden niet via de beurs verkocht.

Hoe de verkoop wel moet plaatsvinden, kan de rechtbank gedetailleerd bepalen.²⁶ Dat hoeft zij echter niet per se te doen. Zij kan dat ook volledig aan de deurwaarder overlaten. In ieder geval bepaalt de wet dat alle ten aanzien van de vervreemding aan de geëxecuteerde / aandeelhouder toekomende rechten en op hem drukkende verplichtingen worden uitgeoefend en nagekomen door de deurwaarder.

Een enkele keer heeft een rechtbank²⁷ een beschikking gegeven, waarbij zij - alvorens de

24 De rechtbank Amsterdam heeft expliciet naar deze nieuwe bepaling verwezen in haar beslissing van 4 september 2014: ECLI:NL:RBAMS:2014:6038.

25 Rechtbank Amsterdam d.d. 4 september 2014: ECLI:NL:RBAMS:2014:6038

26 De rechtbank Amsterdam deed dat in haar uitspraak van 20 december 2007 met betrekking tot de executoriale verkoop van aandelen Yukos (LJN: BC0837).

27 Bijvoorbeeld de rechtbank Almelo bij (niet gepubliceerde) beschikking van 8 september 1999. Maar ook de rechtbank Amsterdam heeft dat verschillende malen gedaan. Onder andere op 20 december 2007 met betrekking tot de verkoop van de aandelen in Yukos Finance B.V. (LJN: BC0837) en op 21 juni 2007, rekestnummer 332463 / HA RK 05-1008 (niet gepubliceerd).

verkoop toe te staan - eerst een deskundigenonderzoek heeft gelast om de waarde van de aandelen te laten vaststellen. Die beslissing is in het verleden meermalen gemotiveerd²⁸ met het argument dat de executerend deurwaarder bij een verkoop verschillende personen vertegenwoordigt, waardoor van hem niet verlangd kan worden dat hij ook nog de prijs vaststelt voor de verkoop van de aandelen. Recent heeft ook het Gerechtshof Amsterdam (op aangeven van de deurwaarder) bepaald dat zij een waardering door een deskundige onontbeerlijk acht, mede in verband met in die zaak mogelijke fiscale claims.²⁹

Voor een verkopende deurwaarder is het plezieriger om exacte instructies van de rechtbank te ontvangen dan te worden geconfronteerd met een verlot om de aandelen op iedere gewenste wijze te mogen verkopen.

In de praktijk verlenen rechtbanken vaak verlot om de aandelen onderhands te verkopen of, als dat niet lukt (al dan niet bij inschrijving) in het openbaar op de wijze die geldt voor verkoop van roerende zaken.

De rechtbank Zwolle heeft een aantal keren bepaald dat biedingen mogen plaatsvinden onder voorbehoud van inzage in de boekhouding van de vennootschap, en dat de executorialer koper het recht heeft om binnen vier maanden na aankoop op eigen kosten een due diligenceonderzoek in te stellen met daaraan verbonden de mogelijkheid om binnen die termijn alsnog zonder kosten af te zien van de aankoop. Ik heb de indruk, dat deze bepaling niet op verzoek van de executant is opgenomen maar dat de rechtbank daarmee zelf heeft getracht om de rechten van een executorialer koper te beschermen. Ook de rechtbank Almelo heeft deze clausule wel eens opgenomen in een beschikking waarbij de executorialer verkoop van aandelen is toegestaan.³⁰

Reikwijdte procedure

De procedure waarin toestemming wordt verzocht om te bepalen dat, op welke wijze en binnen welke termijn de in beslag genomen aandelen verkocht mogen worden, is uniek. Normaal gesproken zal de deurwaarder nadat hij beslag heeft gelegd op vermogensbestanddelen van de geëxecuteerde, zelf tot verkoop of uitwinning overgaan. Hij heeft die bevoegdheid op grond van de wet zonder dat daarvoor een afzonderlijke rechterlijke beoordeling nodig is.

Waarschijnlijk is bij de aandelenexecutie een extra beoordeling door de rechter opgenomen omdat sprake kan zijn van een scala aan belangen. Niet alleen de executant

28 Dat argument is in ieder geval gebruikt door de rechtbanken Den Bosch en Almelo.

29 Gerechtshof Amsterdam 23 februari 2012, LJN: BX0409.

30 In die zaak heeft de AFM later een onderzoek ingesteld vanwege het ontbreken van een door haar goedgekeurd prospectus. Vanwege de genoemde clausule heeft de AFM toen afgezien van het opleggen van een boete.

en de geëxecuteerde maar ook de vennootschap zelf wordt mogelijk in haar belangen geraakt. En ook schuldeisers die een pandrecht op de aandelen hebben of werknemers van een vennootschap. Daarnaast speelt een rol dat sprake is van wetgeving uit de zeventiger jaren van de vorige eeuw.

De taak van de rechtbank in deze procedure is – uit de aard van de procedure – beperkt tot het vaststellen van de wijze waarop (en de termijn waarbinnen) de verkoop zal plaatsvinden. Zoals hiervoor reeds is genoemd, heeft de rechtbank daarbij de vrije hand en zal de gekozen wijze van verkoop vooral moeten waarborgen dat een zo hoog mogelijke opbrengst wordt verkregen. De rechtbank mag daarbij maatwerk leveren.

Het is echter uitdrukkelijk niet de bedoeling dat deze procedure zal uitmonden in een ordinair executiegeschil. In zijn arrest van 23 mei 1986 heeft het Gerechtshof 's-Gravenhage reeds geoordeeld dat de stelling dat de notariële akte die aan de beslagneming ten grondslag ligt, nietig is, aan de orde gesteld moet worden in een afzonderlijke procedure en niet in de procedure waarin de wijze van verkoop en overdracht van de inbeslaggenomen aandelen moet worden vastgesteld.³¹ Evenmin is deze procedure ervoor bedoeld om de vordering waarvoor beslag is gelegd, nog eens opnieuw ter discussie te stellen. Ons wettelijke systeem kent immers een gesloten stelsel van rechtsmiddelen. In de dagvaardingsprocedure die heeft geleid tot een tussenvonniss van de rechtbank Rotterdam d.d. 26 februari 2014³², is dat geïllustreerd. De rechtbank heeft in die zaak de vordering tot uittreding aangehouden tot in de verzoekschriftprocedure een beslissing zou zijn genomen over de executoriale verkoop.

Uiteraard zijn in de praktijk wel voorbeelden bekend van zaken waarin het de geëxecuteerde toch is gelukt om de verkoop op de lange baan te schuiven. De rechtbank Zwolle heeft de procedure strekkende tot de verkoop van de aandelen bijvoorbeeld eens aangehouden in afwachting van de uitkomst van het hoger beroep in het achterliggende geschil. Hoewel sprake was van de tenuitvoerlegging van een bij voorraad uitvoerbaar verklaard vonnis, achtte de rechtbank dat vanwege de eventuele onherstelbare gevolgen en de aanzienlijke schade toch de aangewezen weg.³³ Het Gerechtshof Amsterdam wees in een complexe procedure het verzoek tot verkoop wel toe omdat de wederpartij onvoldoende had aangetoond dat sprake was van misbruik van executiebevoegdheid.³⁴ Als sprake is van een executoriale titel die voor tenuitvoerlegging vatbaar is, ligt een dergelijke uitspraak ook meer voor de hand.

Het Gerechtshof 's-Hertogenbosch heeft vrij recent twee maal de toestemming voor verkoop vernietigd. In de ene procedure bestond discussie over de uitleg van een notariële akte uit kracht waarvan het beslag was gelegd. Over die discussie liep een bodemprocedure. Het Hof was van mening dat de uitkomst van die procedure moest

31 Hof 's-Gravenhage 23 mei 1986, LJN: AC9374, NJ 1987/804.

32 Rechtbank Rotterdam 26 februari 2014, ECLI:NL:RBROT:2014:1926.

33 Rb Zwolle 31 maart 2004, LJN: AO9005.

34 Gerechtshof Amsterdam 23 februari 2012, LJN: BX0409.

worden afgewacht omdat de notariële akte onvoldoende aanknopingspunten bood om daaruit af te leiden dat de executant een vordering had op de beslagene van zodanige omvang dat het verleende verlot stand kon houden.³⁵ Het komt mij echter voor dat de omvang van de vordering niet van belang is. In de andere procedure³⁶ ging het om de vraag of de beslagene dwangsommen had verbeurd. Het Hof overwoog terecht dat die voorvraag buiten het toepassingsgebied van artikel 474g Rv staat maar moet worden beantwoord door de executierechter. Omdat beide partijen het Hof hebben verzocht om de vraag te beantwoorden of de opgeëiste dwangsommen waren verbeurd, heeft het Hof die vraag toch beoordeeld en negatief beantwoord.

Op de onderhavige verzoekschriftprocedure zijn de normale bepalingen omtrent de verzoekschriftprocedure in eerste aanleg (artikel 261 e.v. Rv) van toepassing. De aard van de verzoekschriftprocedure belet eveneens het instellen van iedere mogelijke reconventionele vordering. Op grond van artikel 282 lid 4 Rv mag een verzoekschrift een zelfstandig verzoek bevatten, mits dat betrekking heeft op het onderwerp van het oorspronkelijke verzoek. Dat brengt met zich mee dat de geëxecuteerde of de vennootschap de rechtbank wél mogen verzoeken om een volstrekt andere wijze van verkoop vast te stellen dan de executant heeft verzocht. Dat is immers het onderwerp van het oorspronkelijke verzoek. Maar de geëxecuteerde zal in reconventie geen vordering tot opheffing van het beslag mogen instellen. Allereerst niet omdat dit geen betrekking heeft op het onderwerp van het verzoek. Maar ook niet omdat die vordering bij dagvaarding ingesteld moet worden.³⁷

Nu sprake is van een normale verzoekschriftprocedure, kan zowel door de verschenen als door de niet verschenen belanghebbenden hoger beroep worden ingesteld tegen de door de rechtbank te geven uitspraak. Indien de rechtbank bij beschikking, uitvoerbaar bij voorraad, toestemming heeft gegeven voor de verkoop binnen bijvoorbeeld zes maanden na de datum van de beschikking, bestaat de kans dat die termijn verstrijkt gedurende de behandeling van het hoger beroep.³⁸

De rechtbank zal in beginsel de wettelijke en statutaire bepalingen voor een verkoop zoveel mogelijk in acht nemen. Maar indien nakoming daarvan een verkoop onmogelijk maakt, kan de rechtbank op grond van artikel 474g lid 3 bepalen dat deze niet in acht genomen hoeven te worden.

Daarnaast bevat ook artikel 2:195 lid 1 BW sinds kort de verplichting om de aandelen in een besloten vennootschap in geval van een voorgenomen verkoop eerst aan de medeaandeelhouders aan te bieden. De verkopende partij kan de rechter op grond van het op 1 oktober 2012 ingevoerde nieuwe artikel 2:195 lid 7 BW verzoeken bepaalde artikelen uit de wet of uit de statuten omtrent overdraagbaarheid, geheel of gedeeltelijk buiten

35 ECLI:NL:GHSHE:2011:BP9013.

36 Hof 's-Hertogenbosch d.d. 12 oktober 2010, ECLI:NL:GHSHE:2010:BO0185.

37 Zie o.a. HR 13 mei 1988, NJ 1989, 72 (IJsunie / Hubregtse).

38 Dat gebeurde in de zaak die leidde tot Gerechtshof Leeuwarden d.d. 9 oktober 2008, LJN:BW5216.

toepassing te verklaren. Dit verzoek wordt toegewezen indien de belangen van de verzoeker dat bepaaldelijk vorderen en de belangen van anderen daardoor niet onevenredig worden geschaad. Deze bepaling is geschreven voor iedere vorm van verkoop en kan waarschijnlijk bij een executoriale verkoop ook worden toegepast door de executant. De in artikel 2:195 lid 7 BW bepaalde criteria zijn echter ruimer dan de in Rv genoemde gronden.

In beginsel zullen de aandelen op grond van het huidige BW eerst aan de andere aandeelhouders aangeboden moeten worden. De statuten dienen daarbij te voorzien in een prijsbepalingsregeling op grond waarvan de waarde van de aandelen wordt vastgesteld door één of meer onafhankelijke deskundigen. Indien de medeaandeelhouders geen aandelen willen kopen, als er slechts één aandeelhouder is of als de aanbiedingsplicht door de rechter buiten toepassing is verklaard, dan kunnen de aandelen vrij worden verkocht. Deze wettelijke bepalingen bevatten regelend recht. De statuten dienen daarom steeds te worden opgevraagd om te beoordelen wat daarin is bepaald.

Inmiddels bestaat ook rechtspraak over de vraag of het feit dat de vennootschap inmiddels is ontbonden van belang is voor de vraag of en op welke wijze de aandelen verkocht mogen worden. Nadat in de lagere rechtspraak reeds diverse malen was geoordeeld dat het de executant vrij staat om de aandelen in een ontbonden vennootschap executoriaal te verkopen, heeft ook de Hoge Raad dat in zijn arrest van 14 juni 2013 bepaald in het zogenaamde Ongo-arrest.³⁹ Overigens speelde in die procedure uitdrukkelijk de vraag of de vennootschap daadwerkelijk sprake was van de afwezigheid van bekende baten. De Hoge Raad oordeelde dat de rechter ook in deze procedure de juistheid van de stelling dat geen sprake meer is van baten, op juistheid mag onderzoeken.

Zitting

Op grond van de wet dient de rechtbank ook de beslagleggende deurwaarder op te roepen voor de zitting.⁴⁰ In de praktijk zal de advocaat van de executant vaak vooraf met de deurwaarder de meest aangewezen wijze van verkoop bespreken. In dat geval is het niet altijd nodig dat de deurwaarder ook zelf ter zitting verschijnt.⁴¹ Vaak deelt de deurwaarder de rechtbank vooraf mee dat hij in overleg met de advocaat van de executant niet zal verschijnen.

39 Hoge Raad 14 juni 2013, ECLI:NL:HR:2013:BZ4096.

40 Zie o.a. Gerechtshof 's-Hertogenbosch d.d. 4 maart 2009 (LJN: BH5963) waarin aanvankelijk was verzuimd om de deurwaarder ook in hoger beroep op te roepen.

41 In het BTAG is daarvoor overigens ook geen tarief opgenomen. De rechtbank Amsterdam heeft in de zaak Toppot/Hoad van 24 november 2011, ECLI:NL:RBAMS:2011:BW7965, aan de deurwaarder gevraagd wat de door hem gemaakte kosten waren, en die kosten meegenomen in de beslissing over de proceskosten.

Als de deurwaarder wel ter zitting verschijnt, kan hij zich als volgt voorbereiden:

- 1) Lees de statuten (vooral de blokkeringsregeling – als die er is- ⁴² en de wijze waarop de aandelen worden aangeboden en gewaardeerd);
- 2) Ga na of sprake van één of van meer aandeelhouders;
- 3) Bij meer aandeelhouders zullen de aandelen in een B.V. op grond van artikel 2:195 lid 1 BW aan de andere aandeelhouders aangeboden moeten worden (tenzij de statuten anders bepalen). De waarde van de aandelen moet worden vastgesteld door één of meer onafhankelijke deskundigen. Vaststelling van de waarde kan in het algemeen slechts plaatsvinden indien de vennootschap daaraan meewerkt. Ter zitting kunnen daarover afspraken worden gemaakt, die ook in de beschikking vastgelegd kunnen worden. Bijvoorbeeld dat de vennootschap de volledige jaarstukken over de afgelopen drie jaar aan de deurwaarder of aan een deskundige ter hand zal stellen;
- 4) Als geen sprake is van meer aandeelhouders, is de aanbiedingsplicht niet aan de orde. Het verdient aanbeveling om voor de waardering van de aandelen aan te sluiten bij de hiervoor bedoelde procedure. Tracht ook daarvoor afspraken met de vennootschap te maken die in de beschikking vastgelegd kunnen worden;
- 5) Men gaat er algemeen van uit dat een onderhandse verkoop leidt tot een hogere opbrengst dan een openbare verkoop. Rechtbanken zijn steeds vaker geneigd om te bepalen dat de aandelen door de deurwaarder onderhands verkocht mogen worden, of als dat niet lukt, openbaar. En bij een openbare verkoop van aandelen geniet de verkoop bij inschrijving de voorkeur boven de verkoop bij opbod;
- 6) In het algemeen bedraagt de termijn die nodig is voor de executoriale verkoop van aandelen zes maanden tot een jaar. Als de rechtbank bepaalt dat de termijn voor de verkoop aanvangt op het moment waarop de beschikking aan de beslagene is betekend, heeft de executant zelf in de hand wanneer de termijn gaat lopen. Daarnaast is het praktisch dat de rechtbank bepaalt dat de termijn gaat lopen zodra de beschikking in kracht van gewijsde is gegaan. Anders kan de termijn voor de verkoop al verstrijken tijdens de behandeling van het hoger beroep;

Indien het niet lukt om de aandelen binnen de door de rechtbank vastgestelde termijn te verkopen, kan verlenging van die termijn worden gevraagd. Hoewel de wet daarover niets heeft bepaald, gaat men er algemeen van uit dat verlenging mogelijk is.⁴³

Als (bijvoorbeeld in verband met schikkingsonderhandelingen of omdat hoger beroep is

42 Tot 1 oktober 2012 was wettelijk verplicht dat de statuten van een besloten vennootschap een blokkeringsclausule bevatten. Die verplichting is bij de invoering van de zogenaamde Flex BW (voor alle vennootschappen) vervallen. De meeste statuten zullen echter nog steeds zo'n bepaling bevatten.

43 Zie bijvoorbeeld Rechtbank Amsterdam d.d. 30 mei 1979, NJ 1979, 624). Het Gemeenschappelijk Hof van Justitie (Nederlandse Antillen) heeft overigens wel eens uitdrukkelijk bepaald dat de termijn voor de verkoop op verzoek van de notaris door de rechter kan worden verlengd: zie Hoge Raad 14 juni 2013, ECLI:NL:PHR:2013:CA3784.

ingesteld tegen de beschikking van de rechtbank) geen gebruik is gemaakt van de verleende toestemming om de aandelen binnen de vastgestelde termijn te verkopen, kan die toestemming naar mijn mening later opnieuw worden gevraagd. Als de aandelen niet binnen de gestelde termijn worden verkocht, leidt dat immers niet tot verval van het beslag. Dat heeft tot gevolg dat nog steeds beslag op de aandelen ligt, zonder dat de executant de bevoegdheid heeft om tot verkoop over te gaan. Er kan later opnieuw toestemming gevraagd worden en er volgt opnieuw een rechterlijke toetsing.⁴⁴

In alle gevallen waarin verlenging van de termijn voor de verkoop of waarin later opnieuw toestemming voor de verkoop wordt gevraagd, kan de rechtbank die toestemming alleen weigeren als sprake is van misbruik van recht.

Het Gerechtshof Leeuwarden heeft ooit een hoger beroep tegen een uitspraak waarbij toestemming was verleend om binnen zes maanden tot verkoop van de aandelen over te gaan, niet ontvankelijk verklaard omdat de termijn van zes maanden inmiddels was verstreken terwijl de executant geen verlenging van de door de rechtbank gestelde termijn had verzocht op een door de rechtbank te bepalen wijze. Volgens het Hof kon een dergelijke verlenging niet meer plaatsvinden. Waarom die verlenging niet kon plaatsvinden en of een nieuw verzoek om toestemming voor de verkoop wel ontvankelijk zou zijn, blijkt niet uit de uitspraak.⁴⁵

In de procedure die op 8 mei 2012 werd beslist door het Gerechtshof Arnhem had de opgeroepen deurwaarder in eerste aanleg de suggestie gedaan om de jaarstukken van de vennootschap ter beschikking te doen stellen. Op basis van die jaarstukken zou de deurwaarder namelijk, eventueel met behulp van een deskundige, de waarde van de aandelen kunnen bepalen. Het Hof kon zich daar mee verenigen. Uit de tekst en de strekking van artikel 474g lid 3 Rv vloeit immers voort dat de rechtbank (op advies van de deurwaarder) kon bepalen dat jaarstukken van de vennootschap ter beschikking moesten worden gesteld. In het geval waarin door de geëxecuteerde is gesteld dat de aandelen niets waard zijn (en geen jaarstukken zijn gedeponereerd bij de Kamer van Koophandel), ligt een dergelijke verplichting volgens het Hof ook zeer voor de hand. Hoe kan anders de waarde van de te verkopen aandelen worden bepaald?⁴⁶

44 Dat is ook het standpunt van mr. M.C. Dirks, "De termijn voor verkoop van aandelen (reactie)", De Gerechtsdeurwaarder 2010, nr. 4 p. 29-30, die in dat artikel reageert op het andersluidende standpunt van mr. M. Bernardt, "De termijn voor verkoop van aandelen", De Gerechtsdeurwaarder 2009 nr. 5, p. 26-27.

Over dit vraagstuk is tot op heden nooit geprocedeerd. Een verstandig executant zal daarom zonnig een verzoek tot verlenging indienen voordat de termijn is verstreken.

45 Zie Gerechtshof Leeuwarden 9 oktober 2008, LJN: BF9496.

46 Gerechtshof Arnhem 8 mei 2012, LJN: BW5216.

De eigenlijke verkoop

Als sprake is van meer aandeelhouders, bepalen de statuten duidelijk wat de verkopende deurwaarder moet doen. Waar in de statuten melding wordt gemaakt van een aandeelhouder die zijn aandelen wil verkopen, dient bij de executoriale verkoop in plaats van aandeelhouder/geëxecuteerde te worden gelezen "de executerend deurwaarder", zulks op grond van artikel 474g lid 4 Rv. Alle op de aandeelhouder/geëxecuteerde drukkende verplichtingen worden bij een executoriale verkoop nagekomen door de deurwaarder.

Indien sprake is van slechts één aandeelhouder (wiens aandelen in beslag zijn genomen) zal de deurwaarder de aandelen aan derden moeten verkopen. Hij kan kiezen voor een onderhandse verkoop aan een derde.⁴⁷ Maar (als dat niet lukt) ook voor verkoop via inschrijving of via een executieveiling aan de hoogste bieder.

In alle gevallen is het van belang dat een potentiële koper inzicht wordt geboden in de waarde van de onderneming. Als de vennootschap meewerkt, is dat geen probleem. Maar als sprake is van beslag ten laste van iemand die enig aandeelhouder (en mogelijk ook enig bestuurder) van een besloten vennootschap is, bestaat er grote kans dat de vennootschap geen enkele medewerking zal verlenen. De wettelijke mogelijkheden om die medewerking van de vennootschap af te dwingen, zijn beperkt. In artikel 474c lid 7 Rv is (alleen) aan het niet meewerken aan het plaatsen van de aantekening in het register van aandeelhouders, aan het ter hand stellen van dat register en het verstrekken van informatie over uitgegeven aandeebewijzen een sanctie gekoppeld. In die gevallen kán de vennootschap worden veroordeeld tot betaling van het bedrag van de vordering waarvoor het beslag is gelegd. Het ontbreken van medewerking om de waarde van de aandelen vast te stellen, leidt niet tot diezelfde aansprakelijkheid van de vennootschap.

De deurwaarder zal veelal wel bij de Kamer van Koophandel de gedeponeerde jaarstukken van de vennootschap kunnen opvragen. De gedeponeerde stukken bevatten echter slechts een grove samenvatting van de echte stukken. Evenmin is daarin een verlies- en winstrekening opgenomen.

Indien de vennootschap niet heeft voldaan aan haar verplichting tot het deponeren van de jaarstukken, kan iedere belanghebbende vorderen dat de vennootschap die verplichting alsnog zal nakomen (ex artikel 2:394 lid 7 BW). Het lijkt erop dat de wetgever daarvoor heeft gedacht aan een dagvaardingsprocedure. Het komt mij echter voor dat er sinds 2002 geen formeel bezwaar bestaat om die vordering (tot deponeren van de jaarstukken op straffe van een dwangsom) reeds bij het verzoekschrift als bedoeld in artikel 474g Rv in te stellen.

47 Uit de parlementaire geschiedenis blijkt dat de rechtbank niet is gebonden aan een bepaalde wijze van verkoop. De aandelen mogen zowel onderhands als openbaar worden verkocht. Zie MvT, Kamerstukken II 1970/1971, 11288, nr. 3, blz. 7.

In de praktijk blijkt de verkoop van aandelen via een executieveiling geen hoge opbrengst te genereren. In zekere zin is die wijze van verkoop voor de deurwaarder wel de veiligste manier. Mits de verkoop is aangekondigd in de juiste kranten en vakbladen (voor de branche waarin de vennootschap actief is) en onder de voorwaarde dat de deurwaarder alle door hem verkregen informatie over de waarde van de vennootschap op zijn kantoor ter inzage legt (of op verzoek zal toezenden), staat het de deurwaarder vrij om de aandelen aan de hoogstbiedende te verkopen. Ongeacht de absolute hoogte van dat bedrag.

Bij een onderhandse verkoop zal de deurwaarder moeten kunnen motiveren waarom hij de aandelen voor een bepaald bedrag heeft verkocht. De economische waarde van een aandeel werd tot voor kort veelal berekend op basis van (een al dan niet gewogen gemiddelde van) de intrinsieke waarde enerzijds en de rentabiliteitswaarde anderzijds.⁴⁸ Tegenwoordig wordt de waarde van een onderneming veelal gebaseerd op de omvang van toekomstige kasstromen.⁴⁹ Om die bedragen te kunnen vaststellen, zal de deurwaarder moeten beschikken over de volledige jaarstukken van de vennootschap over de afgelopen drie jaren. Maar ook de prognose van de kasstromen voor de komende jaren (en de onderbouwing van de aannames) is daarbij van belang. Indien de deurwaarder ondanks serieuze inspanningen, noch van de vennootschap, noch van de beslagene inzage heeft gekregen in stukken op basis waarvan de waarde van de aandelen kan worden vastgesteld, doet hij er goed aan om een uitgebracht onderhands bod voor te leggen aan de beslagene. De deurwaarder kan daarbij aangeven dat hij voornemens is om dat bod te aanvaarden tenzij de beslagene zelf binnen een door de deurwaarder genoemde termijn (door middel van onderliggende stukken) zal aantonen dat de aandelen een hogere waarde vertegenwoordigen. Als de beslagene van die mogelijkheid geen gebruik maakt, staat het de deurwaarder naar mijn mening in redelijkheid vrij om de aandelen onderhands te verkopen voor het geboden bedrag.

Uiteindelijk zal de deurwaarder (zowel bij een executieveiling als van een onderhandse executorialer verkoop) een proces-verbaal van verkoop opmaken. Ook als de deurwaarder de aandelen heeft aangeboden aan een andere aandeelhouder en indien deze de aandelen koopt voor de (conform de statuten) vastgestelde prijs, vindt de overdracht niet plaats via de notaris maar zal de deurwaarder een proces-verbaal van (onderhandse executorialer) verkoop opstellen. Van Daal gaat er ten onrechte van uit dat een deurwaarder slechts de verkoop ter hand neemt en dat de levering vervolgens via een notaris plaatsvindt.⁵⁰ Hij gaat ervan uit dat ook het eerste lid van de artikelen 2:86

48 In een fiscale procedure heeft het Gerechtshof Amsterdam op 6 juni 2005 aangegeven dat zij (in die zaak) het gemiddelde tussen waardering van de aandelen op de intrinsieke waarde en waardering van de aandelen op de rendementswaarde, een redelijke methode achtte om bij benadering de waarde in het economisch verkeer te kunnen bepalen (LJN: AT7582).

49 Volgens de discounted cash-flow (DCF) methode.

50 Mr. A.J. Gieske neemt die redenering ten onrechte over. In Maandblad voor Vermogensrecht 2010, p.

respectievelijk 2:196 BW ook van toepassing zijn op de executoriale levering. In artikel 474h lid 2 Rv staat echter heel expliciet dat (slechts) de artikelen 2:86a respectievelijk 2:196a BW van overeenkomstige toepassing zijn.⁵¹

Die fout van Van Daal is aanvankelijk een eigen leven gaan leiden. In de Yukus-beschikking van de rechtbank Amsterdam van 20 december 2007⁵² had de rechtbank een deurwaarder met de executie belast en tevens een notaris benoemd om "de veiling te leiden en zorg te dragen voor een ordelijk verloop van de veiling" en om de verkoopvoorwaarden op te stellen. Die beslissing geeft geen blijk van inzicht in de wijze waarop de executie van aandelen plaatsvindt. Nadien hebben diverse andere rechtbanken de notaris een rol toebedeeld bij de executoriale verkoop van aandelen.⁵³ De rechtbank Amsterdam is daarop teruggekomen in twee uitspraken d.d. 4 en 11 september 2014.⁵⁴ De rechtbank overweegt in beide zaken:

Executant heeft verzocht een notaris te betrekken bij de verkoop. Dat verzoek zal worden afgewezen. De deurwaarder is in het executierecht gewoonlijk degene die met de executieverkoop is belast. Dat de gerechtsdeurwaarder zijn taak onafhankelijk, behoorlijk en zorgvuldig verricht is met voldoende waarborgen omkleedt. De gerechtsdeurwaarder is een openbare ambtenaar, bij koninklijk besluit benoemd (artikel 4 lid 1 Gerechtsdeurwaarderswet, hierna: Gdw) om bepaalde in de wet omschreven ambtshandelingen te verrichten, waaronder de onderhavige verkoop (artikel 2 lid 1 sub e Gdw). Deurwaarders staan onder toezicht van het Bureau Financieel Toezicht (artikel 30 lid 1 Gdw) en zijn onderworpen aan tuchtrechtspraak (34 lid 1 Gdw). Om deze reden zal gerechtsdeurwaarder X (...), die zich daartoe bereid heeft verklaard, met de uitvoering van de verkoop worden belast, dan wel een door hem aan te wijzen vervangende gerechtsdeurwaarder (hierna: de deurwaarder). De deurwaarder zal de leiding dienen te nemen bij de openbare verkoop. Hij dient de verdere voorwaarden voor de verkoop vast te stellen.

In artikel 474h lid 1 is expliciet bepaald dat het proces-verbaal van de verkoop de gegevens moet bevatten als bedoeld in lid 2 van onderscheidenlijk artikel 86 en artikel

78 schrijft hij: "de tekst van art. 474g lid 4 Rv laat inderdaad nauwelijks een andere conclusie toe".

51 Zie mijn boekbespreking: G.C. van Daal, Executoriaal en conservatoir verhaalsbeslag op aandelen in kapitaalvennootschappen en op certificaten daarvan, Executief 2008-4. In gelijke zin: L.P. Broekveldt, Rechtsgeleerd Magazijn Themis 2011-6, p. 312-313.

52 Rechtbank Amsterdam 20 december 2007, LJN: BC0837 (Yukos).

53 Onder anderen Rechtbank 's Hertogenbosch 14 maart 2012, LJN: BV8652 en Rechtbank Amsterdam 24 november 2011, LJN: BW7965.

54 Rechtbank Amsterdam 4 september 2014, ECLI:NL:2014:6038 en in gelijke zin Rechtbank Amsterdam 11 september 2014, ECLI:NL:RBAMS:2014:6292.

196 boek 2 BW.⁵⁵ In het proces-verbaal dienen derhalve de volgende gegevens te worden vermeld:

- a. bij een verkoop: "de titel van de rechtshandeling en op welke wijze het aandeel of het beperkt recht daarop is verkregen". Bij de executie zal in plaats daarvan vermeld moeten worden: de executoriale titel uit kracht waarvan het beslag is gelegd, de datum van het beslag en de beschikking waarbij toestemming is verleend voor de verkoop;
- b. bij een verkoop: "naam, voornamen, geboortedatum, geboorteplaats, woonplaats en adres van de natuurlijke personen die bij de rechtshandeling partij zijn". Bij de executie zullen in plaats daarvan de gegevens van de executant, de geëxecuteerde en de executoriale koper vermeld moeten worden;
- c. bij een verkoop en bij de executie: de rechtsvorm, naam, woonplaats en adres van de rechtspersonen die bij de rechtshandeling partij zijn;
- d. bij een verkoop en bij de executie: het aantal en de soort aandelen waarop de rechtshandeling betrekking heeft, alsmede de naam, woonplaats en adres van de vennootschap op welke aandelen de rechtshandeling betrekking heeft.

De levering

Het proces-verbaal van verkoop moet ingevolge artikel 474*h* lid 2 daarna (bij de Belastingdienst) worden geregistreerd (dan pas is de levering voltooid). Sinds 1 januari 2013 registreert de Belastingdienst alleen nog akten waarvan registratie verplicht is gesteld. De registratie kan plaatsvinden bij de Belastingdienst-kantoor Rotterdam, Laan op Zuid 45, Postbus 50961, (3007 BC) Rotterdam.

Ooit heeft een deurwaarder in Amsterdam aandelen executoriaal verkocht waarna de geëxecuteerde failliet ging, nog voordat de registratie van het proces-verbaal had plaatsgevonden. De levering was op de datum van het faillissement niet voltooid (en kon ingevolge artikel 35 Fw ook niet meer worden voltooid) waardoor de aandelen zich nog in het vermogen van de schuldenaar bevonden en dus in de faillissementsboedel.⁵⁶ De curator heeft de aandelen nogmaals verkocht. Het is daarom van groot belang om levering (door registratie van het proces-verbaal van verkoop) zo spoedig mogelijk na de verkoop te voltooien.

55 In Tekst & Commentaar Burgelijke Rechtsvordering wordt (onder aantekening 2) bij artikel 474*h* Rv terecht vermeld: "het (...) opgestelde process-verbaal treedt in de plaats van de in artikel 86 en 196 Boek 2 BW voorgeschreven notariële leveringsakte. Het zal daarom ook moeten voldoen aan de in die artikelen gestelde eisen".

56 Zie voor een vergelijkbaar probleem bij het faillissement van de geëxecuteerde nadat diens schip executoriaal was verkocht, maar voordat de levering had plaatsgevonden HR 25 januari 2008, Ontvanger/Brinks NJ 2008, 66.

Derdenwerking

Daarna dient een afschrift van het geregistreerde proces-verbaal van verkoop met een afschrift van de door de rechtbank gegeven beschikking aan de vennootschap te worden betekend. Vanaf dat moment kunnen de aan de aandelen verbonden rechten door de executiekoper worden uitgeoefend. Als voor levering van het aandeel is vereist dat een aandeelbewijs wordt ingeleverd, dient de inlevering tegelijk met deze betekening plaats te vinden.

Wet Financieel Toezicht / Prospectus

Het Europese Hof van Justitie heeft op 17 september 2014⁵⁷ op een prejudiciële vraag van de Hoge Raad der Nederlanden voor recht verklaard dat artikel 3, lid 1 van de Prospectusrichtlijn zo moet worden uitgelegd dat de verplichting om een prospectus te publiceren voordat effecten aan het publiek worden aangeboden, niet van toepassing is op een executoriale verkoop van effecten. De tien voorafgaande jaren was dat onzeker en werd veelal ontheffing van de wettelijke prospectusplicht gevraagd.

Overigens is daarmee niet gezegd dat de Wet Financieel Toezicht (Wft) in het geheel niet van toepassing is op de aandelenexecutie. Uit artikel 5:20 lid 3 en 4 volgt dat ook indien de prospectusplicht niet geldt, de aanbieder gehouden om aan de potentiële kopers essentiële informatie te verstrekken die nodig is voor de beoordeling van het vermogen, de financiële positie, het resultaat en de vooruitzichten van vennootschap en informatie over de aan de effecten verbonden rechten.

II. Executie van overige effecten op naam (waaronder certificaten van aandelen)

Ingevolge artikel 474aa Rv geschiedt de executie van overige effecten op naam zoveel mogelijk op gelijke wijze als hiervoor is omschreven. Daarbij is in het tweede lid uitdrukkelijk vermeld dat lidmaatschapsrechten in verenigingen als effecten op naam worden aangemerkt als zij voor vervreemding vatbaar zijn.

Bekende voorbeelden zijn de coöperatieve flatvereniging (waarvan het lidmaatschap het recht verschaft op het uitsluitend gebruik van een bepaald appartement) en het coöperatieve bungalowpark (waarvan het lidmaatschap recht geeft op uitsluitend gebruik van een bepaalde vakantiewoning).

Dit beslag vindt plaats op dezelfde manier als een regulier aandelenbeslag. Derhalve door een aanzegging aan de vereniging dat het lidmaatschapsrecht van de beslagene in beslag is genomen. Ook bij die verenigingen zal in het algemeen een ledenregister zijn waarin de beslaglegging dient te worden vermeld.

⁵⁷ Hof van Justitie van de Europese Unie 17 september 2014, ECLI:EU:C:2014:2226.

Ook certificaten van aandelen⁵⁸ vallen onder de definitie "effecten die geen aandelen zijn" van artikel 474aa Rv en dienen derhalve op gelijke wijze als reguliere aandelen op naam in beslag genomen te worden. Omdat certificaten – anders dan aandelen op naam – niet door middel van een notariële akte overgedragen dienen te worden, is het van zeer groot belang dat de aantekening van het beslag terstond tijdens de beslaglegging wordt geplaatst. Als dat enkele dagen later gebeurt, kunnen de certificaten immers intussen via een geantedateerde onderhandse akte aan een derde zijn overgedragen. Overigens bestaat niet altijd een afzonderlijk register van certificaathouders. Reguliere aandeelhoudersregisters bevatten vaak speciaal voorbedrukte pagina's voor het vermelden van de certificaathouders.

Achtergrondinformatie over certificering

Aandelen kunnen worden ondergebracht in een Administratiekantoor (meestal een stichting, soms een besloten vennootschap). De gerechtigden krijgen certificaten van aandelen zonder stemrecht. Het stemrecht berust bij (het bestuur van) het administratiekantoor. De gerechtigden oefenen derhalve alleen een financieel recht uit. De zeggenschap wordt daardoor gescheiden van de "eigendom".

Er zijn royeerbare certificaten. Deze kunnen worden omgewisseld tegen aandelen, en niet royeerbare certificaten.

Certificering van aandelen vindt plaats bij vennootschappen die een overname en/of zeggenschap vrezen (bijvoorbeeld: CSM, ING, Laurus, Unilever, Vedior en Philips, via de NV Gemeenschappelijk Bezit, die eigenaar is van alle aandelen van de holding) maar ook bij besloten vennootschappen waarvan de directeur/eigenaar gaat scheiden of is overleden. De ex-echtgenoot (c.q. de erfgenamen) behouden hun financiële aanspraken maar kunnen niet de normale gang van zaken binnen het bedrijf frustreren (wat ze mogelijk om oneigenlijke redenen anders wel zouden kunnen doen).

Deze certificaten zijn verhandelbaar (er geldt geen wettelijke blokkeringsclausule) en kunnen dus -als zij op naam zijn gesteld- als effecten op naam die geen aandelen zijn, worden beslagen. De certificaten van aandelen Philips staan echter niet op naam. Zij dienen als alle andere aandelen aan toonder, dus als roerende zaken of via een derdenbeslag onder de bewarende bank, in beslag te worden genomen.

Art 2:202 BW bepaalt dat van de BV geen certificaten van aandelen aan toonder uitgegeven mogen worden.

De wetgever noemt het verschijnsel certificaten van aandelen diverse malen, zonder dat verder uitputtend te behandelen:

Art 3:259 lid 1 BW vermeldt dat aandelen waarvoor certificaten zijn uitgegeven, de certificaathouders slechts een vorderingsrecht geeft tegenover de uitgever van de certificaten (het administratiekantoor) en niet tegenover de uitgever van de aandelen (de vennootschap).

58 Voor meer achtergrondinformatie over certificaten van aandelen, zie het themanummer Certificering van WPNR (nummer 6737, jaargang 139, 5-12 januari 2008).

Art 3:259 lid 2 BW gaat over het pandrecht dat een certificaa houder heeft op de oorspronkelijke aandelen indien deze op naam zijn gesteld. Als de certificering is tot stand gekomen met medewerking van de vennootschap krijgen de certificaa houders van rechtswege gezamenlijk een pandrecht op de aandelen.

Als de certificering niet tot stand is gekomen met medewerking van de vennootschap krijgen de certificaa houders dat pandrecht niet!!

Bij certificaten van toonderaandelen krijgt men dat pandrecht ook, zonder dat het papier in de macht van de certificaa houder hoeft te worden gebracht.

Dat pandrecht kan alleen uitgeoefend worden als de uitgever van de certificaten (het administratiekantoor) niet aan zijn verplichtingen tegenover de certificaa houders voldoet.

Schuldeiser van de certificaa houders, kunnen alleen de certificaten uitwinnen.

Ook 2:212 (102) en 223 lid 3 en 227 lid 2 BW noemen houders van met medewerking van de vennootschap uitgegeven certificaten op naam. Deze houders mogen de vergadering van aandeelhouders bijwonen. Volgens het laatste artikel mag zo'n houder ook het woord voeren op een AvA. Hij heeft alleen geen stemrecht.

Per 1 oktober 2012 is de wetgeving over de zogeheten Flex B.V. in werking getreden.⁵⁹ Veel zaken die voordien via certificering van aandelen werden geregeld, kunnen thans door middel van statutaire bepalingen worden opgelost. Aan bepaalde categorieën aandelen kan bijvoorbeeld ingevolge artikel 2:228 lid 5 BW in de statuten het stemrecht worden ontnomen. Voor het scheiden van eigendom en zeggenschap kan dat instrument worden gebruikt zonder dat de betreffende aandelen in een stichting worden ondergebracht en zonder dat certificaten van aandelen worden verstrekt. In de toekomst, zal certificering daardoor waarschijnlijk minder voorkomen dan tot nu toe.

Ten slotte noem ik nog de participaties in scheeps- of onroerend goed CV's. Ook deze participaties vallen onder het begrip "effecten die geen aandelen zijn".⁶⁰

Deze beslagen moeten derhalve ingevolge artikel 474aa Rv worden gelegd bij een exploit waar bij aan de "(rechts)persoon die de effecten heeft uitgegeven" wordt aangezegd dat het betreffende effect in beslag is genomen. Voor zover er een register bestaat met de namen van de gerechtigden van de betreffende effecten, dient het beslag daarin te worden aangetekend en dient de deurwaarder die aantekening mede te onder tekenen.

Voor alle duidelijkheid: als de aandelen in Schildersbedrijf Janssen B.V. zijn overgedragen aan de Stichting Administratiekantoor Schildersbedrijf Janssen B.V. en die stichting certificaten van aandelen heeft uitgegeven onder meer aan mevrouw A. Janssen, waar u een vordering op heeft, zult u dus niet de aandelen in de vennootschap

59 Het betreft de wetsvoorstellen 31 058 (Wet vereenvoudiging en flexibilisering bv-recht) en 32 426 (Invoeringswet vereenvoudiging en flexibilisering bv-recht).

60 Zie mr. M. Bernardt, Beslag op participaties in scheeps-cv's, Executief 2006, 9, 109-110.

maar de certificaten van aandelen die zijn uitgegeven door de stichting in beslag moeten nemen. U legt het beslag daarom niet bij de vennootschap maar u zegt de stichting aan dat u alle certificaten van aandelen die ten name staan van mevrouw A. Janssen, in beslag neemt.

III. Executie tot levering van aandelen op naam in een NV of BV (474i Rv)

Artikel 474i Rv maakt de reële executie van een vordering tot levering van een aandeel op naam mogelijk. Daarvoor hoeft niet voorafgaand beslag op de aandelen te worden gelegd. De executoriale titel waarbij de levering is bevolen, dient aan de vennootschap te worden betekend (uiteraard nadat deze eerst aan de schuldenaar is betekend). Daardoor kan de executant vanaf dat moment zijn aan het aandeel verbonden rechten uitoefenen. De techniek is dus bijzonder eenvoudig. Praktische toepassingen ben ik echter nog nimmer tegengekomen. Mogelijk heeft dat te maken met de plaats van dit artikel in de wet. In feite had het in een aparte titel moeten staan. Nu wordt het genoemd in de marge van de executoriale verkoop van aandelen.

IV. Executie van aandelen door de pandhouder

Normaal gesproken vindt de levering van aandelen plaats door middel van een notariële akte. In afwijking daarvan bepaalt de wet dat de executoriale verkoop en de daarop volgende levering van aandelen plaatsvindt door de deurwaarder die van de verkoop proces-verbaal opmaakt (474h Rv).

Uitwinning van een pandrecht op aandelen vindt echter niet door een deurwaarder plaats. De wettelijke bepalingen omtrent uitwinning van een pandrecht vindt men in boek 3 BW. In artikel 3:250 BW is bepaald dat de verkoop van verpande goederen in het openbaar zal plaatsvinden. Nu de wet daarvoor geen afwijkende wijze van verkoop en levering noemt en daarvoor evenmin verwijst naar de bepalingen in het wetboek van burgerlijke rechtsvordering over de executoriale verkoop, brengt dit met zich mee dat de levering van aandelen door de pandhouder op de gewone wijze moet plaatsvinden. Derhalve via een notariële akte.

Mevrouw mr. M. Bernardt heeft betoogd dat de levering van aandelen bij uitwinning van een pandrecht inderdaad via de notaris moet plaatsvinden.⁶¹ Zij benadrukt dat de executoriale verkoop echter wel via een deurwaarder kan geschieden. De deurwaarder kan alleen niet zelf de executoriale levering verzorgen en moet daarvoor doorverwijzen naar een notaris. Strikt genomen, is dat standpunt juist.

61 Mr. M. Bernardt en mr. J.D. van Vlastuin, Executie van pandrecht op aandelen, De Gerechtsdeurwaarder 2014 nr.1, p. 28-30.

Mr. J.D. (Jan Dirk) van Vlastuin

Bouwman Van Dommelen Advocaten

Postbus 1400, 3900 BK Veenendaal

T 0318 – 531 780

F 0318 – 531 790

E vanvlastuin@bvd-advocaten.nl

Bijlage 1 (proces-verbaal van aandelenbeslag) ⁶²

Heden, elf mei tweeduizendvijf om 15.30 uur;⁶³

Heb ik, mr. Jan Dirk van Vlastuin, als gerechtsdeurwaarder gevestigd en kantoorhoudende te Utrecht aan de Neude 12;

Op verzoek van ESMARALDA GROEN, wonende te Houten, die voor deze zaak woonplaats kiest op mijn kantoor te Utrecht aan de Neude 12;

Uit kracht van de grosse van een heden door de rechtbank Utrecht gewezen vonnis in de zaak van rekwirante als eiseres en ALEXANDER DE ZWART, wonende te Utrecht aan de Biltstraat 182, als gedaagde, welk vonnis bij exploit van mij heden aan Alexander de Zwart, voornoemd, is betekend;

A A N :

de naamloze vennootschap ALEXANDER & CO N.V., gevestigd te Utrecht aan de Oude Gracht 35, (verder te noemen "de vennootschap"), aldaar aan haar kantoor sprekende met de heer Hans Correct, procuratiehouder van de vennootschap;

A A N G E Z E G D :

1. dat rekwirante hierdoor uit kracht van voormelde executoriale titel in executoriaal beslag doet nemen alle ten name van Alexander de Zwart, voornoemd, staande aandelen op naam in de vennootschap;
2. dat de nog niet aan Alexander de Zwart, voornoemd, verantwoorde en afgedragen baten die uit de in beslag genomen aandelen voortvloeien mede onder dit beslag vallen en door de vennootschap aan mij, gerechtsdeurwaarder, verantwoord en afgedragen moeten worden;⁶⁴

62 Dit betreft een executoriaal beslag op aandelen op naam in een N.V. Voor beslag op aandelen aan toonder, dient ingevolge artikel 474a Rv beslag te worden gelegd volgens de regels die gelden voor het beslag op roerende zaken. Voor girale effecten dient ingevolge artikel 24 Wet op het Giraal Effectenverkeer derdenbeslag te worden gelegd onder de aangesloten instelling (lees: bank).

63 Het is niet wettelijk verplicht om het tijdstip van het beslag in het proces-verbaal te noemen. Het is wel verstandig om dat te doen. Ook in het register van aandeelhouders moet dat tijdstip worden genoteerd. Als die vermelding op een later moment plaatsvindt, is het moeilijk om aan die eis te voldoen als niet duidelijk is op welk moment het beslag is gelegd.

64 Deze verplichting is gebaseerd op artikel 474b Rv. Bij een conservatoir beslag dient deze aanzegging ingevolge artikel 716 Rv aldus geformuleerd te worden:

"Dat de baten die voortvloeien uit de in beslag genomen aandelen, mede onder dit beslag vallen. De vennootschap zal daarover te gelegener tijd verklaring af dienen te leggen aan de bevoegde

Degene met wie ik sprak deelde mij, desgevraagd,⁶⁵ mee dat de vennootschap voor deze aandelen op naam gewone aandeelbewijzen heeft uitgegeven.⁶⁶

Vervolgens heb ik, gerechtsdeurwaarder, de vennootschap verzocht om in het register van aandeelhouders terstond een aantekening te plaatsen van de datum en tijdstip van het gelegde beslag, de naam van rekwirante en het getal en zo mogelijk de nummers van de in beslag genomen aandelen. Degene met wie ik sprak deelde mij mee dat het register van aandeelhouders zich niet ten kantore van de vennootschap bevindt.

Daarop heb ik de vennootschap

GESOMMEERD:⁶⁷

1. om het register van aandeelhouders op mijn kantoor aan mij te tonen op dinsdag 17 mei 2005 om 10.00 uur⁶⁸ en mij in de gelegenheid te stellen om de daarin te plaatsen (en de door de vennootschap te ondertekenen) aantekening van de datum en tijdstip van dit beslag, de naam van rekwirante en het getal en nummers van de in beslag genomen aandelen, mede te ondertekenen.
2. om - indien voor dit beslag reeds rechten op de in beslag genomen aandelen mochten zijn gevestigd - daarvan binnen acht dagen na heden schriftelijk mededeling aan mij te doen onder opgave van de namen en woonplaatsen van de gerechtigden.

rechtbank. Tot dat moment is elke afgifte en/of betaling aan ieder ander dan rekwirant jegens rekwirant van onwaarde."

65 Een besloten vennootschap mag geen aandeelbewijzen uitgeven op grond van artikel 2:175 BW. Het informeren of aandeelbewijzen zijn uitgegeven, vindt daarom alleen plaats als beslag wordt gelegd op aandelen in een N.V.

66 Bij beslag op aandelen op naam in een NV, is de deurwaarder verplicht om te vragen of aandeelbewijzen zijn uitgegeven. Anders hoeft de vennootschap dat niet te vermelden. U stuit op een probleem als aandeelbewijzen zijn uitgegeven ex artikel 2:86c BW (die aandeelbewijzen had u dan eerst als roerende zaken in beslag moeten nemen volgens artikel 474c lid 8 Rv). Bij gewone aandeelbewijzen, zult u conform artikel 474d lid 3 Rv bij de overbetekening moeten vragen om de aandeelbewijzen aan u ter hand te stellen.

67 Het doen van een formeel bevel, mag alleen plaatsvinden als de wet daar een formele basis voor biedt. Dat is hier niet het geval. In die gevallen verdient het de voorkeur om een mededeling of aanzegging te doen of zoals hier, een sommatie.

68 Formeel hoort het register ingevolge artikel 2:85 lid 4 BW op het kantoor van de naamloze vennootschap aanwezig te zijn. Een gelijke verplichting bestaat voor de besloten vennootschap ingevolge artikel 2:194 lid 4 BW. Het is daarom formeel juist om de vennootschap te sommeren om er voor zorg te dragen dat het register op een bepaalde datum - overeenkomstig de wettelijke bepalingen - op het kantoor van de vennootschap aanwezig is zodat u kunt constateren dat de aantekening is geplaatst.

Waarvan door mij, gerechtsdeurwaarder, is opgemaakt dit proces-verbaal waarvan ik ten behoeve van de vennootschap een afschrift heb gelaten met een afschrift van voormelde executoriale titel aan degene met wie ik, exploit doende, heb gesproken.

De kosten van dit beslag bedragen € 244,57 (inclusief een opslag van 19% omdat mij is gebleken dat rekwirante de omzetbelasting niet kan verrekenen).

Gerechtsdeurwaarder.

Bijlage 2 (proces-verbaal van constatering)

Heden, zeventien mei tweeduizend vijf, heb ik, mr. Jan Dirk van Vlastuin, als gerechtsdeurwaarder gevestigd en kantoorhoudende te Utrecht aan de Neude 12, op verzoek van ESMARALDA GROEN, wonende te Houten, die voor deze zaak woonplaats heeft gekozen⁶⁹ op mijn kantoor te Utrecht aan de Neude 12;

Als vervolg op een exploit van mij, gerechtsdeurwaarder, d.d. 11 mei 2005, waarbij ik op verzoek van rekwirante executoriaal beslag heb gelegd op alle aandelen op naam in de naamloze vennootschap ALEXANDER & CO N.V., gevestigd te Utrecht aan Oude Gracht 35, die ten name staan van ALEXANDER DE ZWART, wonende te Utrecht aan de Biltstraat 182, bij welk exploit voormelde vennootschap tevens is gesommeerd om heden om 10.00 uur aan mij haar register van aandeelhouders te tonen en mij de daarin te plaatsen en de door de vennootschap te ondertekenen aantekening van de datum en tijdstip van dit beslag, de naam van rekwirante en het getal en nummers van de in beslag genomen aandelen mede te laten ondertekenen;

GECONSTATEERD:

dat heden namens de naamloze vennootschap ALEXANDER & CO N.V. voor mij is verschenen ⁷⁰ de heer Hans Correct, procuratiehouder van die vennootschap, die mij het genoemde register van aandeelhouders toonde.

Uit dat register bleek dat ten name van ALEXANDER DE ZWART, wonende te Utrecht aan de Biltstraat 182, staan 23 aandelen genummerd 20A tot en met 42A.⁷¹

Bij deze aandelen is een aantekening geplaatst d.d. 5 januari 2005 waaruit blijkt dat ten behoeve van de ABN Amro Bank N.V. te Amsterdam een pandrecht op deze aandelen is gevestigd.

In het register van aandeelhouders is vervolgens een vanwege de vennootschap ondertekende aantekening geplaatst van de datum en tijdstip van genoemd beslag, de naam van rekwirante en het getal en de nummers van de in beslag genomen aandelen. Deze aantekening is daarna mede door mij ondertekend.

69 Voor deze akte is geen woonplaatskeuze voorgeschreven. Het zonder enige wettelijke verplichting kiezen van woonplaats, wordt sterk afgeraden. Indien reeds eerder - verplicht - woonplaats op het kantoor van de deurwaarder is gekozen, mag natuurlijk wel worden vermeld dat dit is gebeurd.

70 Als de vennootschap geen gevolg geeft aan de sommatie en dus niet met het register verschijnt, is het verstandig om ook in dat geval een proces-verbaal van constatering te maken. In dat geval kunt u constateren "dat niemand namens de vennootschap is verschenen en dat zij derhalve niet aan de sommatie in voormeld exploit heeft voldaan". Vooral omdat deze stukken later naar de rechtbank worden gezonden, is het goed om vast te leggen of wel of geen gevolg aan de sommatie is gegeven. Dan is dat zonder meer duidelijk.

71 Het is van groot belang dat niet alleen de aantekening wordt geplaatst maar dat ook wordt vastgelegd welke aandelen volgens het register op naam staan van de beslagene. Zonder die constatering, blijft onduidelijk of het beslag doel heeft getroffen.

Waarvan door mij, deurwaarder, is opgemaakt dit proces-verbaal, dat door mij is getekend.⁷²

Gerechtsdeurwaarder

72 Voor dit proces-verbaal bestaat geen afzonderlijk tarief in het BTAG. Kosten hoeven derhalve niet te worden vermeld.

Voorbeeld aandeelhoudersregister

aandeelhoudersregister.voorbeeld.PDF
